

«НАМ ПОТРІБНА РИТОРИКА ЄДНОСТІ!.. », АБО ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ РИТОРИКОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті обґрунтовано пропозиції щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України у контексті євроінтеграції. Вони постають з академічних зобов'язань поглибленого аналізу актуальних проблем і тенденцій розвитку, оптимальних шляхів і засобів забезпечення такого підвищення у визначеній галузі знань та досвіді участі у наукових заходах з риторики. Гіпотетично, наведені рекомендації можуть слугувати підґрунтям в оновленні якості риторичної освіти у ВНЗ України, а головне, свідчити про започаткування новітнього напрямку досліджень – українського риторикознавства у вищій школі України початку XXI ст.

Ключові слова: риторика, риторика єдності, риторикознавчі дисципліни, підвищення ефективності викладання, вища школа України, євроінтеграція, якість риторичної освіти, сучасне риторикознавство у вищій школі України.

Постановка проблеми та її актуальність. На міжнародних зібраннях останніх років науковцями постійно обговорюються питання щодо стратегічних орієнтирів розвитку вищої освіти, забезпечення її якості, пошуку ефективних моделей управління освітніми системами, запровадження до них сучасних технологій та новітніх засобів навчання і виховання майбутніх претендентів до національних еліт тощо. Для України нагальним постає вирішення глобальної проблеми – європейської інтеграції вищої освіти у контексті Болонського процесу. Тож перед співробітниками відділу теорії та методології гуманітарної освіти (завідуючий – доктор педагогічних наук, професор Г. Онкович) Інституту вищої освіти НАПН України поставлене завдання науково-дослідної роботи на 2014 рік із розроблення пропозицій щодо оптимізації дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах у контексті євроінтеграції та підвищення їх викладання.

У ході виконання цього завдання до сфери нашого наукового зобов'язання потрапило розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на засадах компетентнісного підходу. Мусимо констатувати, що за відведений час доволі складно усебічно і системно вивчити цю проблему з огляду на її універсальний характер і непередбачуваний вплив на подальший розвиток цієї галузі. Однак, почувши з вуст Міністра освіти і науки України С. Квіта у пряму ефірі «Права на владу» від 2 жовтня 2014 р. (студія «1+1») – «Нам потрібна риторика єдності!..», і відтак, публічно заручившись підтримкою поважного державного посадовця найвищого рангу, вирішено винести це доленосне гасло до заголовку поданої статті, актуалізуючи це питання та мотивуючи основний виклад проблеми завершальною фразою С. Квіта наприкінці обговорення у телевізійній програмі: «...Це буде проект єдності, проект об'єднання українського народу!».

Актуалізацією цієї проблематики також привертаємо увагу наукової спільноти й до одного з пріоритетних завдань у рамках Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року – посилення кадрового потенціалу системи вищої освіти. У його вирішенні не менш важливою є ще не достатньо вивчена риторикознавча складова, значення якої – як домінуючої основа у підвищенні якості вищої гуманітарної освіти – в особистісному і суспільному розвитку на початку XXI ст. стрімко зростає.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Щонайперше, привертають увагу деякі важливі положення у викладі публічної лекції Х. Л. Раміреса «Поновлення Риторика як основи громадянства і освіти» (Львів, Київ, 2008) [3], виголошеної 2 квітня 2007 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка й опублікованої (в українському перекладі з іспанської мови) у сьомому випуску «Університетських діалогів» за співпраці Центру гуманітарних досліджень та видавництва «Смолоскип». У ході цієї лекції філософ мови та риторики Х. Л. Рамірес переконує аудиторію слухачів (читачів) у тому, що саме завдяки Риторичній (написання – з великої літери. – О. Щ.) людина як суспільно-мовна істота усвідомлює себе, що саме Риторика дає розуміння того, в який спосіб людина пізнає, що саме Риторика навчає людину свідомо діяти, і що саме «Риторика мала би стати першою і найважливішою дисципліною, бо від її знання залежить вираження усього людського, включно з науковою діяльністю» [3, 57]. До аналізу дотичної до визначеної проблематики постійно зверталася знана українська дослідниця й активна пропагандистка риторики в Україні і світі – Г. Сагач, про свідчать її численні праці науково-педагогічного характеру, зокрема п'ятитомник «Вибраних творів» з риторики (Рівне, 2006). Інтерес до процесу викладання риторики виявляли й такі відомі українські науковці-ритори (тут і далі прізвища за алфавітом. – О. Щ.), як С. Абрамович, Ф. Бацевич, Н. Голуб, Г. Клімова, Т. Космеда, З. Куньч, Л. Мацько, О. Олійник, Г. Онуфрієнко, М. Требін та інші, чий вагомий внесок до розвитку досліджуваної галузі знань є базовим для їхніх наступників. Особливі ідеї у виступах і працях Н. Артикуці (Центр інноваційних методик правової освіти Національного університету «Кієво-Могилянська академія»), П. Л. (Міжрегіональна академія управління персоналом), М. Прелотенської (Національний технічний університет України «Київський Політехнічний інститут») й інших стосувалися запропонованої проблеми. Деякі з публікацій менш знахич науковців розглядають лише окремі її складові, залишаючи поза розглядом євроінтеграційний чинник.

Мета статті. Обґрунтувати деякі пропозиції щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України у контексті євроінтеграції. Ці положення постають з академічних зобов'язань поглибленого аналізу актуальних проблем і тенденцій розвитку, оптимальних шляхів і засобів забезпечення такого підвищення у визначеній галузі знань та досвіді участі у наукових заходах з риторики; передусім виділимо ті з них, що зумовлюють інтеграцію вітчизняної освіти до європейської освітньої системи. Припускаємо, що наведені рекомендації можуть слугувати підґрунтям в оновленні якості риторичної освіти у вищих навчальних закладах України, а головне – свідчити про започаткування новітнього напрямку досліджень – українського риторикознавства у вищій школі України початку XXI ст.

Виклад основного матеріалу. З метою виконання академічних зобов'язань щодо розроблення пропозицій з підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на засадах компетентнісного підходу упродовж поточного року порушено наступні питання: поглибити аналіз тенденцій розвитку з реалізації компетентнісного підходу у викладанні риторикознавчих дисциплін у ВНЗ соціально-гуманітарного циклу України початку XXI ст.; узагальнити компоненти осмислення актуальних проблем і перспективних завдань (з огляду на здобутки вітчизняної та європейської практики) у вивченні сучасної риторики у системі вищої гуманітарної освіти України; визначити чинники інтеграції теорії і практики ораторського мистецтва як механізм розвитку сучасної риторичної освіти в Україні і світі; систематизувати оптимальні шляхи і засоби забезпечення з підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у

вищій школі України на визначених засадах та механізми їх реалізації, зокрема щодо застосування медіаосвітніх технологій у викладанні і вивченні риторики як теоретико-прикладної дисципліни; подати проект обґрунтування необхідності викладання риторики (загальної та професійно орієнтованої) як самостійної інтеграційної дисципліни соціально-гуманітарного циклу у ВНЗ України; розробити пропозиції щодо оптимізації циклу риторикознавчих дисциплін у ВНЗ у контексті євроінтеграції, зокрема щодо упродовження курсу (чи спецкурсу) з академічної риторики як базової складової у системі вищої освіти України; підготувати розділ колективного монографії з досліджуваної проблематики тощо. Зосередимося на обґрунтуванні окремих положень із цих завдань, що найбільше відповідають профілю III Міжнародної науково-практичної конференції «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу» (Київ, 12 листопада 2014 р.).

По-перше. Сучасне риторикознавство у вищій школі України – як започаткований нами напрям науково-педагогічних досліджень і домінуюча основа в оновленні якості вищої освіти початку XXI ст. – лише починає завойовувати собі скромне місце серед багатьох назрілих проблем в освітній системі нашої країни. Науковий інтерес до цієї проблематики визрів достатньо довго, перш ніж виявилася необхідність вивчення євроінтеграційного аспекту дослідження риторики як навчально-виховної дисципліни у системі вищої гуманітарної освіти України початку XXI ст. [2, 5-10]. Виходимо з того, що риторика як: універсальна царина гуманітарного знання дедалі упевненіше стає дорожчим надбанням багатьох культурно-освітніх закладів України і світу; теорія ораторського мистецтва та наука про закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю людини здавна визнана наукою комплексною, оскільки інтегрує в собі низку суміжних дисциплін соціально-гуманітарного циклу, що у сукупності з іншими дисциплінами вона є цілісною системою знань і старань людства, що з правдиві часів складалася з таких канонічних вимог, як природні здібності, вивчення мистецтва красномовства, наслідування взірців, постійні вправи, практичний досвід; одна з найдавніших гуманітарних дисциплін, що вивчає способи побудови художньо виразного, емоційно образного і логічно послідовного публічного мовлення оратора та значення якої неможливо переоцінити, оскільки вона спіткає та супроводжує студентську молодь усіх рівнів і курсів, усіх спеціальностей і форм навчання упродовж усього життя – від вступних абітурієнтських іспитів (або навіть щонайменших за обсягом публічних виступів будь-якого змісту і типу чи виду мовлення майбутніх представників національної еліти) до захистів докторських робіт.

По-друге. Навчально-методичні видання з риторикознавчими назвами (попередньо виявлено понад 50 найменувань курсів з риторики загальної та професійно орієнтованої, – які й складають базисну основу цих дисциплін у системі сучасної вищої школи України) призначені для майбутніх юристів, правників, філософів, істориків, дипломатів, священників, богословів, місіонерів, міжнародників, журналістів, редакторів, філологів, психологів, педагогів, соціологів, менеджерів, рекламистів, економістів, артистів тощо та використовують у своєму змісті напрацювання вітчизняних і зарубіжних колеґ-риторів. Із-поміж новітніх «Риторик» (далі – за часом виходу у світ. – О. Щ.) – «Неориторика в масовій комунікації» (Київ, 2010) В. Стехіної, «Українська риторика: історія становлення і розвитку» (Львів, 2011) З. Куньч, «Академічна риторика» (Суми, 2011) В. Василенко та (Умань, 2013) Н. Сивачук, І. Снігур та О. Санівського), «Суспільна риторика» (Київ, 2012) П. Лісовського, «Мовленнєва комунікація» (Київ, 2013) С. Абрамовича й М. Чікарькової.

По-третє. До вивчення риторики (і викладання риторикознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах) прикута увага багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і викладачів. Тож, важливою ознакою нинішнього часу є закономірне збільшення риторикознавчого кола науковців і викладачів, де до знахич риторів в Україні приєднуються ще маловідомі автори новітніх видань з риторики й ораторського мистецтва. Проте багато чинників, що свідчать на користь не до кінця оціненого, але потужного потенціалу загальної та професійно орієнтованої риторики (з її скарбами

прадавньої пам'яті людства і можливостями багатоманітного і різноспрямованого впливу на сучасну комунікативну аудиторію) у формуванні елітарної риторичної особистості початку XXI ст. – людини морально зрілої, усебічно розвиненої, риторично освіченої, професійно компетентної, фахово і творчо реалізованої, національно патріотичної, соціально активної, матеріально забезпеченої, свідомо відповідальної за свої риторичні вчинки перед прийдешніми поколіннями, здатної ефективно реагувати на виклики часу, залишаючись поза увагою сучасних дослідників.

По-четверте. Важливим видається вивчення теоретичних і практичних напрацювань наших зарубіжних колег. Упродовж останнього десятиліття-двох вони виступають за риторизацію навчального процесу й постійно обговорюють питання щодо риторичної компетенції спеціаліста у системі професійної підготовки, процес формування якої визнається тривалим і складним – таким, що не завершується аудиторією співпрацю викладача зі студентами, а потребує настійливого самовдосконалення. Досвід методологічних підходів, що існують сьогодні у зарубіжних науково-педагогічних школах, достатньо багатоманітний; він має ґрунтовну науково-теоретичну базу, яка не тільки представлена кількістю наукових публікацій у монографіях, дисертаціях, статтях, але й відображена у педагогічній практиці, що застосовується як у вищих освітніх закладах, так і у шкільному викладанні.

По-п'яте. Закономірним уважаємо використання багатограних можливостей обміну досвідом колег міждисциплінарних курсів у вивченні та викладанні риторики через аналіз науково-методичної літератури й безпосередню участь у міжнародних і всеукраїнських заходах з проблем вищої освіти в Україні і світі. Для прикладу: торік ми взяли участь у Міжнародній конференції «Риторика в Європі» (Саарбрюккен, 9–13 жовтня 2013 р.) [9], де встановлено нові контакти з ученими-риториками різних країн світу – із Німеччини, Люксембургу, Франції, Греції, Португалії, Бельгії, Бразилії, Литви, Росії й Казахстану; цьогоріч уже виступили щодо сучасного осмислення риторики й нових завдань вищої гуманітарної освіти України [4] на XVIII Міжнародній науковій конференції «Риторика в современной России: традиции и новые задачи» (Ярославль, 30 січня – 1 лютого 2014 р.).

Для надзвичайно важливим був досвід участі у роботі Міжнародної конференції у Німеччині «Риторика в Європі» (Саарбрюккен, 9–13 жовтня 2013 р.) із темою, присвяченою дослідженню риторики як навчально-виховної дисципліни у системі вищої гуманітарної освіти України початку XXI ст. [9]. Тож за першої нагоди (у червні поточного року) нами ініційовано й проведено в ІВО НАПН України круглий стіл «Риторика у вищій освіті: вітчизняні традиції, світовий досвід та європейські орієнтири» у рамках XXIII Міжнародної конференції «Мова і культура» імені професора Сергія Бурого (Київ, 23–26 червня 2014 р. [1-2]). У його роботі взяли участь понад 30 науковців-риторів з України, Росії (Москва, Рязань, Махачкала), Білорусі (Мінськ), Франції (Париж), Казахстану (Астана) й Литви (Вільнюс). Він пройшов на засадах вивчення практичного досвіду й передових інноваційних тенденцій у риторичній царині вищої освіти України, Європи і світу та за неодмінного збереження кращих надбань класичної національної риторичної спадщини. Адже наявний власний викладацько-дослідницький досвід роботи у цій галузі знань у подальшому дозволить розробити низку важливих обґрунтованих риторикознавчих як перспективної науково-педагогічної проблеми та доміантної основи у підвищенні якості вищої освіти початку XXI ст., значення якої в особистісному і суспільному розвитку стрімко зростає завдяки поглибленості її соціальної, виховної, навчальної, дослідницької та інноваційної ролей і місій.

По-шосте. Важливими є й розмірковування щодо багатогранності принципів і цінностей викладання риторики у вищих закладах освіти; вони присвячені аналізу важливих компонентів багатогранності досліджень риторики як синтезу науки та мистецтва переконання живим усним словом – з її інтегративними скарбами і можливостями різноспрямованого впливу на сучасну комунікативну аудиторію. У викладі зауважено на принципах і цінностях викладання риторики, яка дедалі упевненіше стає дорогоцінним надбанням багатьох вищих навчальних закладів – світських і духовних. За умови осмисленого й цілеспрямованого

вивчення студентами цієї дисципліни відбуватиметься поступове формування елітарної риторичної особистості початку XXI ст. І неодмінно у своєму розвитку майбутній оратор постане перед вибором риторичного ідеалу – свого власного уявлення про найвищу досконалість, що як взірць і найвища мета, визначатиме його подальший спосіб спілкування і характер риторичної дії.

Зважуємо й на те, що із запропонованих викладачем риторикознавчих принципів і цінностей цього мінливого світу (від античності і до сьогодення) справжній студент, свідомий набути – до своїх природних психофізичних даних – достатній арсенал професійних якостей, гортатиме сторінки історії вітчизняної і зарубіжної культури у пошуках утрачених смислів (букви і духу слова), виробляючи свої критерії оцінки істинності тих чи інших положень (закону і благодаті). Відпочатку він спиратиметься на образи найвидатніших ораторів античності й інших промовців і проповідників, жеттедільність яких мала незаперечний вплив на становлення світської та церковно-богословської риторики. Затим повсякчас долатиме внутрішні застереження і зовнішні перешкоди в обстоюванні своїх ідеалів, чи не щовилини відчуваючи на собі впливи раціонального і чуттєвого, звичайного і дивовижного, повсякденного і сокровенного, маніпулятивного й істинного, слабкодухого і відважного, манаїлівого і довірливого, огидного і прекрасного, небізбаного і мудрого, – усієї різнобічної палітри неминучих проявів ораторської діяльності. Тож і від викладача-ритора потребуватиметься неабияка мужність, аби встояти перед запитаними кращих претендентів до світової еліти.

По-сьоме. Зацікавило нас і вивчення досвіду викладання і дослідження риторики та розвитку риторичної освіти нашими європейськими колегами: Інституті європейської риторики (Europäisches Institut für Rhetorik (EiFR чи IER)), в Європейській Академії Otzenhausen (Europäische Akademie Otzenhausen), на базі якого діє Інститут Риторики і Методології (Institut für Rhetorik und Methodik (IRM)), та інших закладах освіти. Закономірно складовою нашого дослідження стане вивчення навчальних програм німецького університету міста Тюбінген (Universität Tübingen або Eberhard Karls Universität Tübingen), де на базі філософського факультету (із 2010 р.) існує кафедра загальної риторики. Саме у Тюбінгені Міжнародним товариством з історії риторичної (ISHR) наступного року планується проведення XX конференції за спеціальною темою «Риторика в різних країнах» (20th Biennial Conference «Rhetoric across Cultures») (Тюбінген, 28–31 липня 2015 р.).

Відтак, на перспективу ми маємо наукове зацікавлення (й пропонуємо своїм колегам-риторам) також долучитися до обговорення різноаспектних риторикознавчих питань, окрім згаданої конференції, на наступних заходах (далі – за хронологією подій. – О. Щ.): у Росії на XIX Міжнародній науковій конференції «Риторика у контексті освіти і культури» («Риторика в контексте образования и культуры») (Рязань, 29–31 січня 2015 р.); в Італії на II Міжнародній конференції «Формування консенсусу. Риторика між демократією та конфліктом» («Building consensus. Rhetoric between democracy and conflict») (Палермо, 15–18 квітня 2015 р.); у Польщі на конференції «Риторика у суспільстві знань» («Rhetoric in Society») (Варшава, 24–27 червня 2015 р.); у Великобританії на Третньому щорічному симпозиумі «Інтерактивна риторика» («Third Annual Interactive Rhetoric Symposium») (Оксфорд, 20–25 липня 2015 р.). Науковий інтерес представляють також дотичні до нашої проблематики конференції на Кіпрі «Вирішення питань у контексті: мистецтво переконання за жанрами і час» («Addressing Matters in Context: The Art of Persuasion across Genres and Time») (Кіпр, серпень 2015), XXII Всесвітній конгрес з риторичної у Буенос-Айресі (Аргентина, квітень 2016) тощо.

На завершення. Як на наше переконання, риторикознавча компонента у наукових дослідженнях з актуальних проблем вищої освіти ще не достатньо представлена з огляду на складність і різномірність такого аналізу; додаються звнаки багатогранності принципів та цінностей викладання риторичної (загальної й професійно зорієнтованої) та інших риторикознавчих дисциплін (ораторського мистецтва, основ красномовства тощо) у вищих закладах освіти (світських і духовного спрямування) як інтегративної проблеми. Про-

довження нашої наукової роботи спонукає до виявлення новітніх пріоритетних напрямках дослідження, що увійдуть зрештою підрозділами до майбутньої монографії, як-то: риторика загальна та професійно орієнтована: осмислення нових завдань у системі вищої освіти України й зарубіжжя початку XXI ст.; вітчизняні традиції та світовий досвід у новітніх напрацюваннях дослідників і викладачів риторики; євроінтеграційний чинник у визначенні тенденцій та інноваційного розвитку вищої риторичної освіти; інтегративна проблема формування риторичної культури майбутніх претендентів до національної еліти України та підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вишах; академічна риторика як базова складова та інтегративна навчально-виховна дисципліна у вищій школі України і світу.

Вважаємо риторикознавчі дослідження як ґрунтовне зивченням ролі, значення, місця і потужного потенціалу риторики загальної й часткової, ораторського мистецтва, засад красномовства тощо – надзвичайно актуальними не тільки у рамках нашої науково-дослідної теми, а і з огляду поінколи швидко змінюваних (вчасно неосмислених особистістю і суспільством) особливостей сучасних соціально-комунікативних процесів.

Висновки. У статті обґрунтовано деякі пропозиції щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України у контексті євроінтеграції. Вони постають з академічних зобов'язань поглибленого аналізу актуальних проблем і тенденцій розвитку, оптимальних шляхів і засобів забезпечення такого підвищення у визначеній галузі знань та досвіді участі у наукових заходах з риторики; передусім виділено ті з положень, що зумовлюють інтеграцію вітчизняної освіти до європейської освітньої системи. Гіпотетично, наведені рекомендації можуть слугувати підґрунтям в оновленні якості риторичної освіти у ВНЗ України, а головне, свідчити про започаткування новітнього напрямку досліджень – українського риторикознавства у вищій школі України.

Список використаних джерел:

1. XXIII Міжнародна наукова конференція «Мова і культура» ім. проф. Сергія Бурого (Київ, 23–25.06.2014) : програма. – К., 2014. – С. 43–45.
2. Круглий стіл «Риторика у вищій освіті: вітчизняні традиції, світовий досвід та європейські орієнтири» (Київ, 24 червня 2014 р.) : програма / НАПН України, Ін-т вищої освіти ; уклад. О. А. Щербакова. – К., 2014.

3. Рамірес, Хосе Луїс. Поновлення Риторики як основи громадянства і освіти / Пер. з іспан. – Львів : Центр гуманітарних досліджень; К. : Смолоскип, 2008. – 96 с. («Університетські діалоги», № 7).
4. Риторика в современной России: традиции и новые задачи. – Ярославль : Канцлер, 2014. – С. 39–44.
5. Щербакова О. А. До питання про вплив євроінтеграційного чинника на дослідження риторики та риторикознавчих дисциплін у системі вищої гуманітарної освіти України початку XXI століття / Олена Анатоліївна Щербакова // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (додаток 2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – С. 218–224. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ihed.org.ua/images/pdf/7_2013_publication.pdf
6. Щербакова О. А. Новий курс «Академічна риторика» як базова складова у системі вищої освіти України: обґрунтування та пропозиції впровадження / Олена Анатоліївна Щербакова // Вища освіта України. – 2014. – № 1 (додаток 1): Наука і вища освіта. – С. 87–90.
7. Щербакова О. А. Ознаки риторикознавчої компетенції як основи ефективної життєдіяльності викладачів кафедр соціально-гуманітарного профілю у контексті вимог академічного красномовства / Олена Анатоліївна Щербакова // Проблеми освіти. – 2014. – Вип. 78. – Ч. 2. – С. 268–273.
8. Щербакова О. А. Риторикознавча компонента у новітніх дослідженнях вищої освіти / Олена Анатоліївна Щербакова // Вища освіта України. – 2014. – Вип. 3 (54). – С. 89–96.
9. Shcherbakova Olena. L'étude est menée dans le cadre de la préparation à la Conférence internationale «La Rhétorique en Europe» (Saarbrücken, 9–13 octobre 2013). Aspect de l'intégration européenne dans l'étude de la rhétorique en tant qu'une discipline éducative dans le système de l'enseignement supérieur des sciences humaines en Ukraine au début du XXIe / Olena Shcherbakova. – URL: http://www.uni-saarland.de/fileadmin/user_upload/Info/Europa/institute/eir/Proceedings/Paper_Shcherbakova_Olena.pdf
10. Shcherbakova O. A. Modern Rhetoric and the Laws of Its Development at Higher School in Ukraine and Abroad // 5th Open International Scientific Forum «Modern Trends in Pedagogical Education and Science in Ukraine and Israel: The Way to Integration» (Odesa, 6th November, 2014). – Odesa, 2014.

Olena Scherbakova
 «WE NEED UNITING RHETORIC!.. »,
 OR

SUGGESTIONS FOR INCREASING EFFICIENCY OF TEACHING FOR RHETORIC DISCIPLINES IN THE UKRAINIAN UNIVERSITIES IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN INTEGRATION

Several suggestions about increasing efficiency of teaching for rhetoric disciplines in the Ukrainian universities are proposed in the paper. Those suggestions arise from the academic obligations to analyze profoundly current problems and development trends, optimal ways and effective means for ensuring such increase in the respective discipline, and experience of participation in various scholarly rhetoric activities and events. Hypothetically, suggested recommendations may serve as a basis for upgrading quality of rhetoric education at higher educational institutions in Ukraine, and, most important, signal about formation of a new field of study, that is Ukrainian rhetoric, in the Ukrainian universities at the break of the 21st century.

Keywords: rhetoric, uniting rhetoric, rhetoric disciplines, increasing teaching efficiency, higher school of Ukraine, the European integration, quality of rhetoric education, modern rhetoric in the Ukrainian universities.